

VALSTYBIŲ NARIŲ VYRIAUSYBIŲ ATSTOVŲ DEKLARACIJA
DĖL TEISINGUMO TEISMO SPRENDIMO BYLOJE ACHMEA
TEISINIŲ PASEKMIŲ IR INVESTICIJŲ APSAUGOS EUROPOS SĄJUNGOJE

2019 m. sausio 15 d.

VALSTYBIŲ NARIŲ VYRIAUSYBIŲ ATSTOVAI PRIĖMĖ ŠIĄ DEKLARACIJĄ

2018 m. kovo 6 d. priimtame bylos Nr. C-284/16 *Achmea* prieš Slovakijos Respubliką sprendime (toliau – *Achmea* sprendimas) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nusprendė, kad „[*Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo*] 267 ir 344 straipsnius reikia aiškinti taip, kad jais draudžiama valstybių narių sudarytoje tarptautinėje sutartyje esanti nuostata, [...] pagal kurią vienos iš šių valstybių narių investuotojas, kilus ginčui dėl investicijų kitoje valstybėje narėje, gali iškelti bylą pastarajai valstybei narei arbitražo teisme, kurio jurisdikciją ta valstybė narė privalo pripažinti“ (vadinamosios investuotojo ir valstybės ginčų sprendimo arbitražo tvarka nuostatos).

Valstybės narės privalo padaryti visas reikiamas išvadas iš šio sprendimo remdamosi savo įsipareigojimais pagal Europos Sąjungos teisę.

Europos Sąjungos teisė yra viršesnė už sudarytas tarp valstybių narių dvišales investicijų sutartis.¹ Todėl visos į sudarytas tarp valstybių narių dvišales investicijų sutartis įtrauktos investuotojo ir valstybės ginčų sprendimo arbitražo tvarka nuostatos prieštarauja Europos Sąjungos teisei, taigi netaikytinos. Jos neveiksmingos, įskaitant ir nuostatas, kuriomis toliau užtikrinama investicijų, atliktų prieš nutraukiant sutartį, apsauga (vadinamosios galiojimo pabaigos ar tęstinumo nuostatos). Remiantis investuotojo ir valstybės ginčų sprendimo arbitražo tvarka nuostatomis įsteigtas arbitražo teismas neturi jurisdikcijos, nes nėra valstybės narės, esamos dvišalės investicijų sutarties šalies, galiojančio pasiūlymo spręsti ginčą.

Be to, Europos Sąjungos sudaryti tarptautiniai susitarimai, įskaitant Energetikos chartijos sutartį, yra neatsiejama ES teisės sistemos dalis, todėl turi būti suderinami su Sutartimis². Arbitražo teismai Energetikos chartijos sutartį aiškina kaip turinčią investuotojo ir valstybės ginčų sprendimo arbitražo tvarka nuostatą, kuri taikoma tarp valstybių narių.³ Aiškinama tokiu būdu, ši nuostata būtų nesuderinama su Sutartimis, todėl nebeturėtų būti taikoma.⁴

¹ Dėl valstybių narių sudarytų susitarimų žr. sprendimo byloje *Matteucci* (235/87, EU:C:1988:460) 21 punktą ir sprendimo byloje *Budějovický Budvar* (EU:C:2009:521, C-478/07) 98 ir 99 punktus, taip pat Lisabonos sutarties deklaraciją (Nr. 17) dėl Sąjungos teisės viršenybės. Tokia pat išvada darytina vadovaujantis bendrąja tarptautine viešąja teise, ypač atitinkamomis Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės nuostatomis ir tarptautine papročių teise (*lex posterior*).

² Sprendimo byloje *Western Sahara* (C-266/16, EU:C:2018:118) 42–51 punktai. Energetikos chartijos sutarties sisteminis aiškinimas atsižvelgiant į Sutartį draudžia spręsti ES kilusius investuotojo ir valstybės ginčus arbitražo tvarka.

³ Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnio 3 dalis. Toks nuostatos aiškinimas šiuo metu ginčijamas nacionaliniame teisme byloje Nr. 4658-18 Svea Court of Appeal, Novenergia II Energy & Environment (SCA) (Grand Duchy of Luxembourg), *SICAR vs Kingdom of Spain*, SCC Arbitration (2015/06).

⁴ Žr. 2018 m. liepos 19 d. Komisijos komunikatą „ES vidaus investicijų apsauga“ (COM(2018) 547 *final*), p. 3–4.

Kai valstybių narių investuotojai naudojami viena pagrindinių laisvių, pavyzdžiui, įsisteigimo laisve arba kapitalo judėjimo laisve, jų veikla patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, todėl naudojami apsauga, kurią teikia šios laisvės, o kai kuriais atvejais atitinkama antrinė teisė, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, Sąjungos teisės bendrieji principai, apimantys visų pirma nediskriminavimą, proporcingumą, teisinį tikrumą ir teisėtų lūkesčių apsaugą.⁵ Kai valstybė narė priima priemonę, kuri nukrypsta nuo vienos iš Sąjungos teisės garantuojamų pagrindinių laisvių, ši priemonė patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, taip pat yra taikomos Chartijoje garantuojamos pagrindinės teisės.⁶

Valstybės narės privalo numatyti teisių gynimo priemones, kurių pakaktų veiksmingai teisinei investuotojų teisių apsaugai pagal Sąjungos teisę užtikrinti.⁷ Visų pirma kiekviena valstybė narė turi užtikrinti, kad jos teismai ar tribunolai, kaip apibrėžta Sąjungos teisėje, atitiktų veiksmingos teisminės apsaugos reikalavimus.⁸

Valstybės narės pabrėžia gairių, kaip Sąjungos teisė apsaugo ES vidaus investicijas, įskaitant gaires dėl teisių gynimo priemonių, svarbą. Šiame kontekste valstybės narės atsižvelgia į 2018 m. liepos 19 d. Komisijos priimtą komunikatą „ES vidaus investicijų apsauga“.⁹

Atsižvelgdamos į 2017 m. liepos 11 d. ECOFIN tarybos išvadas, valstybės narės ir Komisija nedelsdamos aktyviau diskutuos siekdamos labiau užtikrinti visapusišką, stiprią ir veiksmingą investicijų apsaugą Europos Sąjungoje. Minėtos diskusijos apima esamų ginčo sprendimo procesų ir mechanizmų bei poreikio vertinimą ir, jei poreikis nustatomas, naujų priemonių ir mechanizmų kūrimo ar esamų atitinkamų priemonių ir mechanizmų tobulinimo remiantis Sąjungos teise būdus.¹⁰

Ši deklaracija nepažeidžia valstybių narių ir Sąjungos kompetencijų pasidalijimo.

Atsižvelgdamos į pirmiau išdėstytas aplinkybes, valstybės narės pareiškia, kad jos nedelsdamos imsis toliau nurodytų veiksmų:

1. Šia deklaracija valstybės narės informuoja investicinio arbitražo teismus apie šioje deklaracijoje išdėstytas sprendimo byloje *Achmea* teises pasekmes visų vykstančių su ES vidaus investicijomis susijusių arbitražo procesų, kurie pradėti remiantis valstybių narių sudarytomis dvišalėmis investicijų sutartimis arba Energetikos chartijos sutartimi, atveju.

2. Bendradarbiaudama su valstybe nare, atsakove, valstybė narė, kurioje įsisteigęs ieškinį pateikęs investuotojas, imsis būtinų priemonių siekdama informuoti atitinkamus investicinio arbitražo teismus apie minėtas pasekmes. Atitinkamai valstybės narės, atsakovės, prašys teismų, įskaitant bet kurioje trečiojoje šalyje esančius teismus, kurie turi nuspręsti dėl susijusio su ES vidaus investicijomis arbitražo teismo sprendimo, atmesti tokį sprendimą ar jo nevykdyti nesant galiojančio sutikimo.

3. Šia deklaracija valstybės narės informuoja investuotojų bendruomenę apie tai, kad neturėtų būti pradėti jokie nauji su ES vidaus investicijomis susiję arbitražo procesai.

⁵ Sprendimo byloje *Pfleger* (C-390/12, EU:C:2014:281) 30–37 punktai.

⁶ Sprendimo byloje *Online Games Handels* (C-685/15, EU:C:2017:452) 55 ir 56 punktai.

⁷ Europos Sąjungos sutarties (ES sutartis) 19 straipsnio 1 dalies antroji pastraipa.

⁸ Sprendimo byloje *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:17) 31–37 punktai.

⁹ COM(2018)547 final.

¹⁰ Tarybos išvados dėl Komisijos komunikato dėl kapitalo rinkų sąjungos veiksmų plano laikotarpio vidurio peržiūros (<https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2017/07/11/conclusions-mid-term-review-capital-markets-union-action-plan/>)

4. Valstybės narės, kontroliuojančios bendroves, kurios iškėlė investicinius ieškinius arbitraže kitai valstybei narei, imsis tokias bendroves reglamentuojančiuose jų nacionalinės teisės aktuose numatytų veiksmų vadovaudamosi Sąjungos teise tam, kad tos bendrovės atsiimtų investiciniame arbitraže iškeltus ieškinius.

5. Atsižvelgdamos į sprendimą byloje *Achmea*, valstybės narės nutrauks visas tarp jų sudarytas dvišales investicijų sutartis daugiašalės sutarties pagrindu arba dvišaliu sutarimu, kai bendrai pripažįstama, kad tai būtų tikslingiau.

6. Remdamosi ES sutarties 19 straipsnio 1 dalies antrąja pastraipa, valstybės narės, kontroliuojant Teisingumo Teismui, užtikrins veiksmingą teisinę apsaugą prieš valstybės priemones, kurios yra vykstančių su ES vidaus investicijomis susijusių arbitražo procesų objektas.

7. Taikos sutartys ir arbitražo sprendimai su ES vidaus investicijomis susijusiose bylose, kurių nebegalima panaikinti ar atmesti ir kurių buvo savanoriškai laikomasi arba kurie buvo galutinai įvykdyti prieš priimant sprendimą byloje *Achmea*, neturėtų būti ginčijami. Valstybės narės, daugiašalės sutarties ar dvišalio nutraukimo kontekste, aptars Sąjungos teisės nuostatas atitinkančius tokiems arbitražo sprendimams ir taikos sutartims taikytinus praktinius susitarimus. Tai neprieštarauja tam, kad arbitražo teismai neturi jurisdikcijos nagrinėjamosiose ES vidaus bylose.

8. Valstybės narės dės visas pastangas siekdamos deponuoti minėtos daugiašalės sutarties arba bet kurios dvišalės sutarties, kuria nutraukiamos tarp valstybių narių sudarytos dvišalės investicijų sutartys, ratifikavimo, patvirtinamo ar priėmimo dokumentus ne vėliau nei iki 2019 m. gruodžio 6 d. Jos viena kitai ir Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui laiku praneš apie bet kokią kilusią kliūtį ir priemones, kurių jos numato imtis tai kliūčiai pašalinti.

9. Be susijusių su Energetikos chartijos sutartimi veiksmų, kurių imamasi remiantis šia deklaracija, valstybės narės kartu su Komisija pernelyg nedelsdamos aptars, ar būtina imtis papildomų veiksmų, leidžiančių iš sprendimo byloje *Achmea* padaryti visas išvadas, susijusias su Energetikos chartijos sutarties taikymu ES.

Šią deklaraciją kitos valstybės narės gali pasirašyti bet kuriuo metu.

Priimta 2019 m. sausio 15 d. Briuselyje.

Belgijos Karalystė	Bulgarijos Respublika
Čekijos Respublika	Danijos Karalystė
Vokietijos Federacinė Respublika	Estijos Respublika
Airija	Graikijos Respublika
Ispanijos Karalystė	Prancūzijos Respublika
Kroatijos Respublika	Italijos Respublika
Kipro Respublika	Latvijos Respublika
Lietuvos Respublika	Nyderlandų Karalystė
Austrijos Respublika	Lenkijos Respublika
Portugalijos Respublika	Rumunija

Slovakijos Respublika

Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės
Airijos Karalystė